

KADININ AİLEDE KARAR VERMEYE ETKİSİ

Nilüfer ERBİL*

Türkan PASİNLİOĞLU **

ÖZET

Tanımlayıcı ve kesitsel olan bu çalışmanın amacı, ailede karar verme sürecinde kadının rolünü belirlemektir. Çalışma Ordu İli Doğum ve Çocuk Hastanesi'ne başvuran, evli ve çalışmaya katılmayı kabul eden 280 kadın üzerinde yapılmıştır. Veriler 1 Haziran - 31 Ağustos 2001 tarihleri arasında anket formu ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdellik ve korelasyon analiz testi kullanılmıştır.

Sonuçta, eşlerin birlikte karar verme oranının ortalama olarak % 42.8 ve eşlerin tek başına karar verme oranlarının ise yine ortalama olarak kadınlarda % 27.3, erkeklerde % 22.0 olduğu belirlenmiştir. Ancak kadınların daha az önemli konularda, erkeklerin ise önemli konularda karar verdiği saptanmıştır. Ayrıca genç ve yüksek eğitilmiş kadınların aile içi karar vermede daha etkin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, aile, karar verme rolü

ABSTRACT

The Effect of The Woman in Decision Making within The Family

The purpose of this study, descriptive and sectional, was to define the role of the woman in decision-making process of the family. The study was performed on 280 married women who visited Ordu Maternal and Child Hospital and accepted to participate this research. The data were collected using by a questionnaire between June 1 and August 31, 2001. In the evaluation, percentage and correlation analysis test were used.

In conclusion, it was determined that the ratio in decision-making together of the spouses was 42.8% and the ratio in decision-making on her/him own of the women and men were 27.3% and 22.0%, respectively. However, it was found that the women made a decision in less important issues although the men made a decision in more important issues. In addition, it was observed that women, young and high level educated, become more efficiently in decision-making within the family.

Keywords: Woman, family, role in decision-making

GİRİŞ

Aile, insanların yaşamları boyunca en uzun süre ilişki kurdukları ve içinde sosyalleştikleri; ekonomik ve psikolojik destek aldıkları; gelenek, dil ve toplumsal değerlerin öğrenildiği en önemli toplumsal birimdir. Bu birim, içinde bulunduğu kültürden çok etkilenir. Ataerkil toplumların tümünde geçerli olan geleneksel düşüncenin sonucu olarak, ailede kadınların büyük çoğunluğu, öncelikle ev işlerinden ve

çocukların bakımından sorumlu tutulmaktadır. Bu nedenle kadınlar, çoğunlukla toplumsal üretimden uzak kalmakta ve kendilerine küçük yaşlardan itibaren öğretilerek benimsenilen toplumsal davranış kalıplarına göre beceriler edinmektedirler. Zaman zaman bu beceriler onlara evdeki işlerin bir tür uzantısı olan mesleklerde ve çalışma alanlarında istihdam imkanı açmakta, fakat kadınlar tüm toplumlarda hep ikinci dereceden emek kaynağı olmayı sürdürmektedirler.

* Ondokuz Mayıs Üniv. Ordu SYO (Öğr.Gör.)

** Atatürk Üniv. HYO (Prof.Dr.)

Çünkü, geleneksel ideoloji “kadın için aile ve çocuğun her şeyden önce olduğunu” kuşaktan kuşağa aktarmaktadır. Bu nedenle erkeğe ve kadına özgü işler, çalışma yaşamında geleneksel olarak belirlenmiştir. İşleri toplumsal cinsiyet açısından kategorilere ayıran bu anlayış, kadını toplumsal üretime “ev kadınlığı” statüsünü koruyarak ve kadın emeğini gerektiren zorunlu durumlarda dahil etmektedir (Arat 1996).

Türkiye, küreselleşme ve gelenekselliğin tüm çelişkileriyle etkileşim içinde bulunan bir ülke olarak, kadınların statüsü açısından ilginç bir örnek oluşturur. Bir yandan ülke yönetiminin çeşitli kademelerinde kadınlar ön plana çıkarken, diğer yandan eğitim, sağlık, istihdam gibi önemli kalkınma kaynaklarına ulaşabilirlikte kadın ve erkek arasında olduğu kadar, farklı kadın kesimleri arasında da eşitsizlikler sürmektedir (Arat 1996).

Türkiye, kadınların önemli bir bölümünün; ailede, toplumda ve ekonomide pek çok geleneksel, hukuksal zorluk ve ayrımcılık ile karşılaştığı gelişmekte olan bir ülkedir. Kadınlar, eğitimlerini yükseltebildikleri oranda, erkek egemen iş dünyasında kendilerine yer açabilirler. Alınan iyi eğitim, kadının ekonomik yaşama katılımını ve güç kazanmasını sağladığı gibi, ailedeki çocuk sayısını ve çocukların sağlık durumlarını da etkiler (Arat 1996).

Sağlıklı bir toplumun oluşabilmesi için; cinsiyetlerin aşağı veya üstün olma düşüncesi ile kalıplaşmış rollerine ilişkin ön yargıların ortadan kaldırılması, ülkenin politik ve kamusal yaşamına eşit katılım, eğitim, çalışma, sağlık hizmetleri, ekonomik ve sosyal yaşam alanlarında, evlilik ve aile içi ilişkilerde kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi gerekmektedir (Bilgili ve Akın 1998).

Ailede ve toplumda statüsü düşük olan kadın, doğurganlığı ile ilgili kendisi karar verememekte, ailesinin ve

eşinin istekleri doğrultusunda hareket etmektedir. Varolan sağlık hizmetlerine ulaşamamakta, doğum öncesi bakım, sağlıklı doğum, doğum sonrası bakım hizmetlerinden yeterince yararlanmamaktadır (Akın ve Mihçioğur 2003).

Sağlık ekibinin önemli bir üyesi olan hemşirelere; birey, aile ve toplumların sağlıklarının korunması ve geliştirilmesinde önemli görevler düşmektedir. Özellikle toplum sağlığı alanında çalışan hemşireler, kadın sağlığına önemli katkıları olabilecek konumdadırlar. Bu katkıyı, hem kadınların aile ve toplumdaki statülerinin belirlenmesi hem de onların statülerinin ve sağlıklarının yükseltilmesi çalışmalarına katılarak yapabilirler.

Bu çalışma, kadınların ailede karar vermeye etkisini belirlemek amacı ile yapılmıştır.

MATERYAL VE METOD

Bu çalışma kadınların ailede karar vermeye etkisini değerlendirmek amacıyla yapılmış tanımlayıcı ve kesitsel bir araştırmadır. 1 Haziran - 31 Ağustos 2001 tarihleri arasında Ordu İli Doğum ve Çocuk Hastanesi Polikliniği'ne başvuran kadınlar üzerinde yapılmıştır. Bu Polikliniğe yıllık başvuru sayısı, yaklaşık olarak 30.000 (otuz bin)dir. Araştırmanın örneklemini yukarıda belirtilen tarihler arasında ilgili Polikliniğe başvuran kadınlardan, evli ve araştırmaya katılmayı kabul eden 280 kadın oluşturmuştur. Toplam 13 kadın araştırmaya katılmayı istememiştir.

Veriler, ilgili literatür doğrultusunda (Erci 1997, Bilgin ve ark. 1998) araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu kullanılarak birinci araştırmacı tarafından toplanmıştır. Anket formunda kadınların demografik özellikleri ile ailedeki statülerini ve karar vermedeki etkinliklerini belirleyebilecek türden 29 soru yer almıştır. 20

kadın üzerinde ön uygulama yapılarak anket formunda yer alan soru ve ifadeler ile ilgili gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Araştırmaya başlamadan önce çalışmanın yapıldığı Hastane Başhekimliği'nden yazılı izin alınmıştır.

Bu çalışmanın bağımsız değişkenleri; kadınların demografik özellikleri, bağımlı değişkenleri ise kadınların aile ile ilgili konularda karar verme durumlarıdır. Verilerin değerlendirilmesinde, yüzdeler ve korelasyon testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Kadınların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Özellikler (n=280)	S	%
Yaş		
15-24	86	30.7
25-34	114	40.7
35-44	45	16.1
45 ve ↑	35	12.5
Eğitim		
Okur-yazar değil	24	8.6
Okur-yazar	4	1.4
İlkokul mezunu	142	50.7
Ortaokul mezunu	30	10.7
Lise mezunu	55	19.6
Üniversite mezunu	25	8.9
Meslek		
Memur	35	12.5
İşçi	5	1.8
Serbest	3	1.1
Ev hanımı	236	84.3
Emekli	1	0.3
İlk Evlenme Yaşı		
20'den↓	132	47.1
20-24	121	43.2
25-29	23	8.2
30 ve ↑	4	1.4
Evlilik Süresi		
5 ve ↓	109	38.9
6-10	62	22.2
11-15	35	12.5
16-20	29	10.4
21 ve ↑	45	16.1
Aile Yapısı		
Her zaman çekirdek aile	173	61.8
Her zaman geniş aile	100	35.7
Kışın çekirdek,yazın geniş aile	7	2.5
Yaşanan Yer		
Köy	113	40.4
İlçe	46	16.4
İl	121	43.2

Tablo 1’de araştırma kapsamındaki kadınların % 40.7’sinin 25-34 yaş grubunda, % 50.7’sinin ilkokul mezunu, % 84.3’ünün ev hanımı, %15.4’ünün çalışmakta olduğu, % 47.1’inin ilk evliliğini 20 yaşın altında

yaptığı görülmektedir. Ayrıca, % 38.9’u en fazla 5 yıllık, %22.2’si 10 yıllık evlidir. % 61.8’i çekirdek aile, %35.7’si geniş aile yapısına sahip bulunmakta, % 43.2’si il merkezinde yaşamaktadır.

Tablo 2. Eşlerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Özellikler (n=280)	S	%
Yaş		
20’den ↓	6	2.1
20-29	93	33.2
30-39	114	40.7
40-49	40	14.3
50 ve ↑	27	9.6
Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	3	1.1
Okur-yazar	1	0.4
İlkokul mezunu	104	37.1
Ortaokul mezunu	42	15.0
Lise mezunu	94	33.6
Üniversite mezunu	36	12.7
Meslek		
Memur	68	24.3
İşçi	41	14.6
Serbest	127	45.4
Çalışmıyor	11	3.9
Emekli	15	5.4
Çiftçi	18	6.4

Tablo 2’ de erkeklerin % 40.7’sinin 30-39, %33.2’sinin 20-29 yaş grubunda yer aldığı, %37.1’inin ilkokul, %33.6’sının lise mezunu olduğu

görülmektedir. Ayrıca %45.4’ünün serbest meslek sahibi, %24.3’ünün memur, %14.6’sının işçi olarak çalıştığı belirlenmiştir.

Tablo 3. Ailelerin Aylık Gelir Durumu ve Sahip Oldukları Çocukların Özelliklerine Göre Dağılımı

Özellikler (n=280)	S	%
Aylık Gelir (TL)		
250 milyondan ↓	120	42.9
250-500 milyon	92	32.9
501-750 milyon	41	14.9
751 milyon -1 milyar	10	3.6
1 milyardan ↑	17	6.1
Çocuk Sayısı		
Çocuk yok	37	13.2
1	80	28.6
2	81	28.9
3	46	16.4
4	24	8.6
5 ve ↑	12	4.3
Kız Çocuk Sayısı		
Kız çocuk yok	100	35.7
1	114	40.7
2	46	16.4
3	10	3.6
4 ve ↑	10	3.6
Erkek Çocuk Sayısı		
Erkek çocuk yok	103	36.8
1	113	40.4
2	45	16.1
3	16	5.7
4 ve ↑	3	1.1

Tablo 3'te ailelerin %42.9'unun aylık gelirinin 250 milyon TL den daha az, %32.9'unun 250-500 milyon TL olduğu, %28.6'sının bir çocuk, %28.9'unun iki çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Kız ve erkek çocuk

dağılımına baktığımızda; %35.7'sinin kız, %36.8'inin erkek çocuğunun olmadığı, %40.7'sinin bir kız, %40.4'ünün bir erkek çocuk sahibi olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Kadınların Aileye İlişkin Konularda Karar Verme Şekillerinin Dağılımı

Karar Verilen Konular (n=280)	K a r a r V e r m e Ş e k l i									
	Kadın		Erkek		Birlikte		Diğer*		TOPLAM	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Bütçe hazırlama	21	7.5	55	19.6	187	66.8	17	6.1	280	100.0
Çocukların geleceği	9	3.2	31	11.1	186	66.4	54	19.3	280	100.0
Görüşülecek kişileri seçme	46	16.4	105	37.5	126	45.0	3	1.1	280	100.0
Kıyafet seçimi	210	75.0	70	25.0	---	---	---	---	280	100.0
Alışveriş yapma	57	20.4	70	25.0	140	50.0	13	4.6	280	100.0
Çocuk sahibi olma	25	8.9	37	13.2	209	74.6	9	3.2	280	100.0
Aile plan. yönt. seçimi	64	22.9	44	15.7	160	57.1	12	4.3	280	100.0
Ev dışı çalışma	125	44.6	144	51.4	---	---	11	3.9	280	100.0
Doktora gitme	76	27.1	8	2.9	166	59.3	30	10.7	280	100.0
Yemek çeşidi seçimi	184	65.7	26	9.3	10	3.6	60	21.4	280	100.0
TV programı seçme	25	8.9	88	31.4	135	48.2	32	11.4	280	100.0

*Kayınvalide, kayınpeder, çocuklar vb.

Tablo 4’de, aileye ilişkin konularda karar verme şekillerinin dağılımına baktığımızda; kıyafet seçimi, ev dışında çalışma ve yemek çeşidi seçimi konuları hariç, diğer bütün konularda büyük oranda eşlerin birlikte karar verdikleri görülmektedir. Kıyafet seçimi (%75) ve yemek çeşidi seçiminde (% 65.7) kadınların karar verme oranı en

yüksektir. Ev dışında çalışma konusunda ise karar verme oranının kadınlarda (% 44.6) ve erkeklerde (% 51.4) birbirine yakın olduğu görülmektedir. Ailede eşlerin birlikte karar verme oranı ortalama olarak % 42.8’dir. Ailede tek başına karar verme oranlarının ise kadınlarda ortalama % 27.3, erkeklerde ortalama % 22 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5. Kadınların Aileye İlişkin Konularda Karar Verme Durumu İle Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki

Karar Verilen Konular	D e m o g r a f i k Ö z e l l i k l e r				
	Yaş	Eğitim	Çocuk Sayısı	Kız Çocuk	Erkek Çocuk
Bütçe hazırlama	-,237**	,168**	-,222**	-,168**	-,145*
Çocukların geleceği	-,220**	,183**	-,403**	-,290**	-,264**
Görüşülecek kişileri seçme	-,020	,146*	-,044	-,057	-,001
Kıyafet seçimi	-,011	-,156**	-,006	,017	-,025
Alış-veriş yapma	-,214	,141*	-,206**	-,077	-,223**
Çocuk sahibi olma	,011	,034	,030	,032	,019
Aile planl. yönt. Seçimi	-,170**	-,079	-,135*	-,090	-,095
Ev dışı çalışma	,120*	,264**	-,059	,013	,088
Doktora gitme	-,255**	-,122*	-,072	-,064	-,043
Yemek çeşidi seçimi	-,024	-,062	,004	,010	-,010
Tv programı seçme	,119*	-,077	,207**	,094	,190**

* Korelasyon 0.05 düzeyinde önemlidir.

**Korelasyon 0.01 düzeyinde önemlidir.

Tablo 5'te kadınların yaşı ile bütçe hazırlama ($r = -.237$), çocukların geleceği ($r = -.220$), aile planlaması yöntemi seçimi ($r = -.170$) ve doktora gitme ($r = -.255$) konularında karar verme durumu arasında negatif yönde, ev dışında çalışma ($r = .120$) ve TV programı seçme ($r = .119$) kararları arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

Kadınların eğitim düzeyi ile çocukların geleceği ($r = .183$), kazancın değerlendirilmesi ($r = .168$), ev dışında çalışma ($r = .264$), görüşülecek kişiler ($r = .146$) ve alışveriş yapma ($r = .141$) konularında karar verme durumu arasında pozitif yönde, buna karşın kıyafet seçimi ($r = -.156$) ve doktora gitme ($r = -.122$) kararları arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Kadınların sahip olduğu çocuk sayısı ile çocukların geleceği ($r = -.403$), kazanç değerlendirme ($r = -.222$), alışveriş yapma ($r = -.206$) ve aile planlaması seçimi ($r = -.135$) konularında negatif yönde, TV programı seçme ($r = .207$) konusunda ise pozitif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir.

Kadınların kız çocuk sahibi olma durumu ile çocuğun geleceği ($r = -.290$) ve kazanç değerlendirme ($r = -.168$) konuları arasında negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır.

Kadınların erkek çocuk sahibi olma durumu ile çocuğun geleceği ($r = -.264$), kazanç değerlendirme ($r = -.145$) ve alışveriş yapma ($r = -.223$) konuları arasında negatif yönde, TV programı seçme ($r = .190$) konusunda ise pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır.

TARTIŞMA

Tablo 1'de kadınların çoğunun (toplam olarak % 71.4) 35 yaşından daha küçük bir yaşta olduğu görülmektedir. Yine çoğunlukla (% 84.3) ev hanımı olduğu ve yaklaşık yarısının (% 47.1) ilk evliliklerini 20 yaşından önce yaptıkları belirlenmiştir.

Erken evlenme ve ev hanımı olma durumu bir arada olduğunda kadının ailede söz sahibi olma şansı azalmaktadır. Çünkü, kadının erken evlenmiş olması, onun eğitimini kısıtlayıcı bir durumdur. Oysa kadının eğitimi, onun aile ve toplumdaki statüsünü etkileyen önemli bir faktördür. Araştırmada kadınların eğitim durumu istendik düzeyde bulunamamıştır. Kadınların % 10'u ilkokulu bile bitirmemiş olup % 50.7'si ilkokul düzeyinde bir eğitime sahiptir. Üniversite düzeyinde eğitim gören kadın oranı % 8.9 olup oldukça düşüktür.

Araştırma bulgularımız 1998 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA'98) verileri ile paralellik göstermektedir. Örneğin ilgili araştırma verilerine göre Türkiye'de kadınların yaklaşık yarısı (% 48) ilkokul düzeyinde bir eğitime sahiptir. Diğer taraftan Erci'nin aynı konuda Erzurum'da yapmış olduğu bir çalışmada (1997), ilkokulu bitirmemiş kadın oranı % 26.1 olarak saptanmıştır. Ordu ilindeki kadınların eğitim düzeyi Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Erzurum'daki kadınlara göre biraz daha iyi olmakla beraber yeterli düzeyde olmadığı açıktır.

Tablo 2'de verilen eşlerin eğitim düzeyine bakıldığında; kadınlara göre daha iyi durumda olduğu görülmektedir. İlkokuldan daha yüksek bir eğitime sahip olan kadın oranı toplam % 39.2 iken (Tablo 1), aynı oran erkeklerde % 61.3'tür. Bu oran TNSA'98'de belirlenen aynı eğitim düzeyindeki erkeklerin oranından (% 47) oldukça yüksektir. Buna dayanarak Ordu ilinde erkeklerin eğitim düzeyinin Türkiye geneline göre daha iyi olduğu söylenebilir (TNSA'98). Kadın erkek arasındaki okur yazarlık oranlarında görülen fark, cinsiyet eşitsizliğinin en belirgin göstergesidir. Cinsiyetler arasındaki eğitim eşitsizliği az gelişmişlik göstergesidir. Bu eşitsizliğin temel nedeni, ataerkil aile düzeninin sürdürülmesi amacıyla, kısıtlı ekonomik

kaynakların erkeklerin lehine kullanılmasıdır (Akın ve Mihçioğur 2003). Kadının eğitimi kısıtlayan hiçbir hukuki engel olmamasına rağmen, ekonomik nedenler ile kültürel ve töresel özellikler de kadının eğitimi olumsuz yönde etkilemektedir (Özkan 2001). Oysa kız çocukların eğitimi, onların statülerini ve verimlerini artırmak için çok önemlidir.

Tablo 3'te verilen kadınların ailelerinin aylık gelir durumuna bakıldığında; 250 milyon TL'den daha az geliri olan önemli bir kesim (% 42.9) vardır. Gelir düzeyi 750 milyon üzerinde olanların toplam oranı ise % 9.7'dir. Kadınların büyük çoğunluğunun (%84.3) ev hanımı olması nedeniyle aile bütçesine maddi anlamda katkılarının olmadığı düşünülürse aylık gelir düzeyinin düşük olmasının bir nedeni de bu olabilir. Buz yaptığı çalışmada(2003) ailenin ekonomik düzeyinin, kadının ailede karar verme sürecine katılımında önemli bir öğe olduğunu saptamıştır.

Kadınların toplam çocuk sayısı yoğunluğunun bir ve iki çocukta toplandığı görülmektedir. Bu istenen bir durumdur. TNSA'98 verilerine göre, Türkiye'de bölgeler arası doğurganlık hızında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. En yüksek doğurganlık hızı Doğu Anadolu'da (4.2), en düşük doğurganlık hızı ise Batı Anadolu'da (2.0) dır. Kuzey Anadolu için bu hız 2.7 olup araştırma bulgularıyla uyumludur.

Araştırma kapsamına alınan kadınların kız ve erkek çocuğa sahip olma durumları incelendiğinde; % 40.7'sinin en az bir kız, % 40.4'ünün en az bir erkek çocuğa sahip olduğu belirlenmiştir. Bir çok toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da kız çocuğundan çok erkek çocuğa düşkünlük görülür. Bunun temelinde, erkeğin ekonomik yaşamdaki ve buna bağlı olarak da toplumdaki baskın rolü yatmaktadır. Bu nedenle kız çocukları bugün ülkelerin pek çoğunda düşük

statüye sahiptir (Demir 1999, Saruhan ve Demirel 2001).

Tablo 4'te gösterilen aileye ilişkin konularda karar verme şekillerinin dağılımına bakıldığında; kıyafet seçimi, ev dışında çalışma ve yemek çeşidi seçimi konuları hariç, diğer konularda büyük oranda eşlerin ortak karar verdikleri görülmüştür ki bu durum hem sevindirici hem de gelecek için umut vericidir. Ancak bazı konularda (kıyafet seçimi ve kadının ev dışında çalışması) eşlerin hiç birlikte karar vermediği, ayrıca "*yemek çeşidi seçimi*" konusunda da birlikte karar verme oranının çok düşük (% 3.6) olduğu görülmektedir. Diğer konularda birlikte karar verme oranı oldukça yüksek olmasına rağmen, yukarıda belirtilen konulardaki durum nedeniyle, eşlerin birlikte karar verme oranının ortalaması epeyce düşük (% 42.8) çıkmıştır. İlgili 3 konu dışarıda bırakılarak, diğer konular üzerinden ortalama alınacak olursa, bu oran % 58.4'e çıkmaktadır. Diğer taraftan eşlerin tek başına karar verdikleri konular incelendiğinde; benzer durumun burada da geçerli olduğu görülmektedir. Kadınların tek başına karar verme oranı ortalama % 27.3 olup erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Ancak bazı konularda kadınların tek başına karar verme oranı oldukça yüksek iken (örneğin; kıyafet ve yemek çeşidi seçimi) diğer bazı konularda (örneğin; çocukların geleceği, bütçe hazırlama vb.) bu oranın oldukça düşük olduğu görülmektedir. Erkeklerin tek başına karar verdiği konulara bakıldığında; araştırmada ele alınan toplam 11 konudan 4 konu hariç (kıyafet seçimi, aile planlaması yöntem seçimi, doktora gitme ve yemek çeşidi seçimi) diğer konularda erkeklerin kadınlara göre daha yüksek oranda karar verdikleri belirlenmiştir. Erkeklerin tek başına karar verme oranı ortalama % 22 olup kadınlardan daha düşüktür. Ancak, kadınların ve erkeklerin tek başına karar

verdikleri konular karşılaştırıldığında; önemli konularda erkeklerin, daha az önemli konularda ise kadınların karar verdiği görülmektedir. Bu da kadınların erkeklere göre daha düşük bir statüye sahip olduklarını göstermektedir.

Diğer bazı araştırmalarda da giyim, aile planlaması yöntem seçimi ve günlük alışverişler gibi konularda genellikle kadının karar verdiği belirlenmiştir. İlgili araştırmaların sonuçları kadınların aile içinde sorumluluk paylaşımında önemli role sahip olmadıklarını, genellikle önemsiz konularda karar verebildiklerini göstermektedir (Çilingiroğlu 1991, Armutçu 1995, Erci 2001). Demir ve ark. yapmış olduğu araştırma sonucunda da (1995), kadınların bütçe hazırlama ve ailenin geleceğinin planlamasında erkek ile eşit söz hakkına sahip olmadığını göstermektedir. Buz'un çalışmasında (2003), kadınların ev temizliği, çocuk bakımı, alışveriş gibi konularda belirgin bir ağırlığının olduğu, fatura yatırma, resmi kurumlarla ilişkiler ve tamirat işleri gibi faaliyetlerin ağırlıklı olarak erkekler tarafından yapıldığı belirlenmiştir. Bu araştırmanın bulguları, ilgili araştırmaların bulguları ile uyumludur.

Türkiye'de işçi aileleri ile ilgili olarak yapılan bir başka çalışmada (Bilgin ve ark. 1998) kadınların ev içi kararlarda tek başına söz sahibi olma oranının % 2.5, eşlerin birlikte karar verme oranının ise % 68 olduğu bildirilmiştir. İlgili araştırmanın sonuçları, bu araştırmanın sonuçları ile uyumlu değildir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre kadının ailede tek başına söz sahibi olma oranı toplam olarak % 27.3 olup ilgili çalışmaya göre oldukça yüksektir. Ancak eşlerin birlikte karar verme oranı bu araştırmada daha düşük (ortalama % 42.8) bulunmuştur. Bu durumu her iki araştırmanın yapıldığı popülasyonun farklı olması ile açıklayabiliriz. Bu araştırmanın

popülasyonu serbest meslek ve memur kesimini içermektedir.

Araştırma kapsamına alınan kadınların büyük oranda ev hanımı olması nedeniyle aileye ekonomik katkıyı daha çok eşlerin sağlamasının, aile içi rol ve statü dağılımında erkek ve kadınların geleneksel tavırları korumalarına yol açtığı söylenebilir.

Tablo 5'te kadınların aileye ilişkin konularda karar verme durumu ile demografik özellikleri arasındaki ilişkiye baktığımızda; kadınların yaşı ile bütçe hazırlama ($r=-,237$), çocukların geleceği ($r=-,220$), aile planlaması ($r=-,170$), doktora gitme ($r=-,255$) konularında yaş küçüldükçe karar verme etkinliğinde artış olduğu, yani negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. TV programı seçme ($r=,119$) ve ev dışında çalışma ($r=,120$) kararında ise yaş arttıkça pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu, diğer karar verme konuları ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Araştırmada kadınların yaşı küçüldükçe ailede karar verme etkinliğinde artış görülmesi şaşırtıcı bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bu durum ileri yaştaki kadınlara göre, genç yaştaki kadınların eğitim düzeyinin yükselmesi ile kendine güveninin arttığı ve karar verme sürecine daha fazla katıldığı şeklinde açıklanabilir. Erci, Erzurum'da yaptığı çalışmada (1997), yaşın arkadaş ziyareti dışında kadınların karar verme durumlarını etkilemediğini saptamıştır. Bu farklılığın, çalışmaların kültürel açıdan birbirinden farklı coğrafik bölgelerde yapılmış olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Kadınların eğitimi ile çocukların geleceği ($r=,183$), bütçe hazırlama ($r=,168$), ev dışında çalışma ($r=,264$), görüşülecek kişiler ($r=,146$) ve alışveriş yapma ($r=,141$) konularında karar vermede pozitif yönde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Kadının eğitim düzeyinin yüksek olması aile içi birçok konuda kadının karar vermesinde olumlu etki

yapmıştır. Yani eğitimi düzeyi arttıkça kadınların aile içinde karar vermeye katılımları da artmaktadır. Çalışmamızda şaşırtıcı bir sonuç; eğitim düzeyi düşük olan kadınların kıyafet seçimi ($r=-,156$), doktora gitme ($r=-,122$) konularında karar vermede eğitim düzeyi yüksek olanlara göre daha etkin olduğu şeklindedir. Bu durum eğitim düzeyi düşük olan kadınların komşu gezmelerine çok gitmesi nedeniyle dış görünüşe ve dolayısıyla kıyafet konusuna daha fazla önem vermesinden, doktora gitme kararındaki etkinliği ise kendini daha fazla dinlemesinden ve hasta olduğunu düşünmesinden kaynaklanmış olabilir. Yapılan diğer çalışmalarda da kadının ailedeki statüsünün, kadının ve eşinin eğitim düzeyi ve ailenin ekonomik durumu ile ilişkili olduğu saptanmıştır (Çilingiroğlu 1991, Erci 1997). Bu çalışmanın bulguları literatür bulgularına benzerdir.

Kadının sahip olduğu çocuk sayısı ile ailede karar verme durumu arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; çocukların geleceği ($r=-,403$), bütçe hazırlama ($r=-,222$), alış-veriş yapma ($r=-,206$) ve aile planlaması yöntem seçimi ($r=-,135$) konusunda, çocuk sayısının artması ile azalan negatif yönde anlamlı bir ilişki, TV programı seçme ($r=,207$) konusunda ise pozitif yönde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Diğer konular arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Beklenenin aksine, sahip olunan toplam çocuk sayısının artmasının, kadının ailede karar vermeye katılmasında önemli bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Aksine çocuk sayısı azaldıkça, değişkenlerin hepsinde olmasa bile bazılarında, kadının ailedeki karar verme sürecine katılımı artmaktadır. Bu durum, kadının çocuklara daha fazla zaman ayırmak zorunda kalması, bunun sonucunda ilgi alanının farklılaşması gibi nedenlerle karar verme sürecine katılamadığı, şeklinde açıklanabilir. Birçok ataerkil toplumda kadının sosyal bir statü kazanmasının ve kişisel

başarıya ulaşmasının tek yolu anneliktir. Gelişmekte olan birçok ülkede yapılan çalışmalarda araştırmacıların dikkatini çeken önemli bir faktör, ev ortamı ve ev işlerinde otorite sahibi olan kadının çocuklarla otorite alanını genişlettiği, hatta otoritesini artırdığıdır. Ayrıca, kendi çocukları evlendiğinde kadın en yüksek statüye erişmekte ve kayınvalide olarak ev işlerinden elini eteğini çekmekte ve sadece kendini ilgilendiren konulara kendini adamaktadır. Böyle bir sistemde çok çocuğu olan kadının statüsü de artmaktadır. Çocuksuz kadınlar bu tür sistemlerde toplumda hiçbir role sahip değildirlere ve diğerleri ona sürekli acırlar. Doğurganlığın yüksek olması kadına önemli bir prestij ve otorite sağlarken, diğer taraftan kadının sosyal ve mesleki alanlarda ilerlemesini engelleyen bir durumdur (Roysten ve Armstrong 1989). İlgili araştırmanın bulguları, bu araştırmanın bulguları ile uyumlu değildir.

Ayrıca kadınların kız veya erkek çocuk sahibi olmalarının, karar verme sürecine katılmalarında önemli bir etkisinin bulunmadığı belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda; ailede eşlerin birlikte karar verme oranının ortalama % 42.8 olduğu, eşlerin tek başına karar verme oranlarının ise kadınlarda ortalama % 27.3, erkeklerde % 22 olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte; kadınların ve erkeklerin ailede tek başına karar verdikleri konulara bakıldığında, önemli konularda erkeklerin, daha az önemli konularda kadınların karar verdiği belirlenmiştir. Genç yaştaki ve eğitim düzeyi yüksek olan kadınların ailede karar vermede daha etkin olduğu, eğitim açısından gelişme olmasına rağmen, geleneksel aile düzenine ait tutum ve davranışların halen varlığını sürdürdüğü görülmüştür. Ayrıca sahip olunan çocuk sayısının ve cinsiyetinin kadının ailede karar

vermeye katılımında önemli bir katkısının olmadığı görülmüştür.

Bu sonuçlar doğrultusunda önerilerimiz;

Çocukların eğitiminden birinci derecede sorumlu olan kadınlarımızın eğitim düzeyinin yükseltilmesi,

Kadınların ev içinde ve dışında karar verme sürecine daha fazla katılmaları için gerekli girişimlerin planlanması ve hayata geçirilmesi,

Aile sağlığının geliştirilmesi ve sürdürülmesine yönelik çalışmalar yapılması ve hemşirelerin bu süreçte yer almaları,

Çocukların, kadın - erkek eşitliği konusunda ailede eğitime başlanması, bu eğitimin okulda ve sosyal yaşamda sürdürülmesi,

Kadın-erkek eşitliği ve kadının ailede statüsünün artırılması ile ilgili eğitim programlarının hazırlanması, özellikle televizyonun bu amaçla kullanılması,

Kadının eğitiminin artırılmasının, hem kendi hem de ailesi için önemi ve toplum sağlığının artırılması için gerekliliği konularının çarpıcı eğitim programlarında işlenmesi, önerilir.

KAYNAKLAR

- Akın A, Mihçioğur S** (2003). Kadının Statüsü ve Anne Ölümleri. <http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/women.htm> 2003
- Arat N** (1996). Türkiye’de Kadın Olmak. 2. Basım, Say Yayınları, 47, İstanbul.
- Armutçu E** (1995).Kadının İnsan Hakları. Hürriyet Gazetesi, 7-8-9 Nisan.
- Bilgili N, Akın A** (1998). Uluslar arası kararlarda kadın konusu. Sağlık ve Toplum Derg. 3(4); 11-15.
- Bilgin ve ark.** (1998). Mesleklere Göre Aile Araştırması: İşçi Ailesi. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, İdeal Matbaası, 29, Ankara.
- Buz S** (2003). Eğitim ve yüksek gelir kadını karar alma sürecine katıyor. http://www.ozgurpolitika.org/2003/12/07_hab17.html
- Çilingiroğlu NE** (1991). Intra-familial relations and women’s situation: A cross sectional study in two settlements Turkish Journal of Population Studies, 13, 56-64.
- Demir Ü ve ark.** (1995). Evli kadınların toplumsal değer, tutum ve

davranışlarının incelenmesi. Ege Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Derg. 11(3); 21-33.

Demir Ü (1999). Kadının toplumsal statüsü. Sağlık ve Toplum Derg. 3(2); 12-16.

Erci B (1997.) Kadının ailedeki statüsü ve karar verme durumlarına etkisi. Hemşire Derg. 47(6).

Erci B (2003). Women’s efficiency in decision making and their perception of their status in the family. Public Health Nursing 20(1): 65-70

Özkan R (2001). Aile ve Ailede Kadının Konumu. 1. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu, 9-11 Mayıs 2001, Ankara.

Roysten E, Armstrong S (1989). Preventing Maternal Deaths. Geneva.

Saruhan A, Demirel Ö (2001). Kadının Toplumdaki Yeri ve Sağlık Sorunları. 1. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu, 9-11 Mayıs 2001, Ankara.

.....(1998). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, Hacettepe Üniv. Nüfus Etüdüleri Enstitüsü, Ankara.